Rıfat Ilgaz

Durmak Yok

Çocuklar ve Gençler İçin Şiirler

[3. Baskı]

Çınar

Rıfat Ilgaz

Durmak Yok

Rıfat Ilgaz, 7 Mayıs 1911'de Cide'de doğdu. 1930 yılında Kastamonu Muallim Mektebini bitirdikten sonra altı yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1938'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünden mezun oldu. Bir süre Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. *Sınıf* (1944) adlı ikinci şiir kitabının sıkıyönetim kararıyla toplatılmasından sonra altı aya hüküm giydi. Daha sonra *Markopaşa* başta olmak üzere çeşitli dergilerde çıkan yazıları ve yayımlanan kitapları nedeniyle yaşamının çeşitli evrelerinde birçok kovuşturmaya uğradı ve değişen sürelerle tutuklu kaldı. 1947'de öğretmenlikten çıkarılınca hayatını öykü, roman, tiyatro oyunu ve gazetelerde köşe yazıları yazarak kazandı. 1974'de *Yenigün* gazetesinden emekli oldu. 7 Temmuz 1993'te İstanbul'da öldü.

Ilgaz birçok yazınsal türde eserler verdi. İlk şiirleri Kastamonu'da yayımlanan *Nazikter* ve *Açıksöz* gazetelerinde çıktı (1927). 1940'lı yıllara kadar çeşitli gazetelerde ve edebiyat dergilerinde yayımlanan, kitaplarına almadığı romantik şiirler yazdı. İkinci Dünya Savaşı yıllarında toplumcu-gerçekçi şiire yöneldi. "Halktan kişilerin, basit insanların yaşamı"nı konu edinen şiirler aracılığıyla "geniş bir kitlenin, bir insanlığın dertleri"ni anlattığı *Yarenlik* adlı ilk şiir kitabı 1943'te yayımlandı. Ardından *Sınıf* (1944), *Yaşadıkça* (1948), *Devam* (1953), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Soluk Soluğa* (1962), *Karakılçık* (1969), *Uzak Değil* (1971), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983) ve *Ocak Katırı Alagöz* (1987) geldi. Ilgaz, diyalektik bir bakış açısı, mizahi bir yaklaşım ve yergici bir dille içinde yaşadığı toplumsal gerçekliği bütün çıplaklığı ve acılığıyla göstermeyi, giderek yeni anlamlar, yeni gerçeklikler yaratarak varolan düzeni değiştirmeyi hedefleyen şiirlerine yansıyan toplumcu dünya görüşünü 1950'li yıllarda yazmaya başladığı öykü ve romanlarına da taşıdı. "Kopyanın, ezberin ve uydurma saygının" yergisini yapan *Hababam Sınıfı* (1957), "1944'lerin İstanbulunda, Alman faşizminin azgınlaştığı, dünyayı ateşe verdiği ve savaş tehlikesinin her an kapımızı çaldığı ağır koşullarda kararmış İstanbul sokaklarında" polisten kaçan devrimci bir öğretmenin öyküsünü anlatan -1990'da sinema filmi de çekilen- *Karartma Geceleri* (1974), Ilgaz'ın çocukluk yıllarını, Kurtuluş Savaşından 1950'ye kadar olan tarihsel dönemi anlattığı özyaşamöyküsel romanı *Sarı Yazma* (1976) ve *Bacaksız* dizisinden çıkan çocuk romanları en tanınmış yapıtları arasındadır.

Ocak Katırı Alagöz ile 1987 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülüne değer görülen Rıfat Ilgaz, *Yıldız Karayel* ile 1982 Madaralı Roman Ödülünü ve 1982 Orhan Kemal Roman Armağanını aldı.

(Rıfat Ilgaz'ın yaşamı ve yapıtları hakkında daha ayrıntılı bilgi için yazarın *Yokuş Yukarı* adlı anı kitabı ile *Sarı Yazma* [12. Baskı, Çınar, 2008] adlı romanına; Asım Bezirci'nin *Rıfat Ilgaz* [4. Baskı, Çınar, 1997], Mehmet Saydur'un *Biz de Yaşadık: Dünden Bugüne Rıfat Ilgaz* [Çınar, 1998] adlı çalışmalarına ve *Rıfat Ilgaz Sempozyumu* [Çınar, 2007] başlığını taşıyan derleme kitaba bakılabilir.)

Rıfat Ilgaz

Durmak Yok

Çocuklar ve Gençler İçin Şiirler

Can Çocuk
İstanbul
2011

Durmak Yok
Rıfat Ilgaz

1. Baskı: Eylül 2009
2. Baskı: Ağustos 2010
3. Baskı: Aralık 2011

Kapak Resmi: Oğuz Demir
Yayıma Hazırlayan: Vedat Yılmaz
Baskı: Özal Matbaası (Tel: 0212 565 25 99)

ISBN: 978-975-348-229-5

© Çınar Yayınları, 2009
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Çınar Yayınları
Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi
Çatalçeşme Sok. No: 54 Kat: 1 Cağaloğlu 34410 İstanbul
Sertifika No: 11084
Telefon: (0212) 528 71 40 • Faks: (0212) 528 71 43
cinar@cinaryayincilik.com.tr
www.cinaryayincilik.com.tr
www.rifatilgaz.net
www.hababamsinifi.com.tr
www.markopasa.org

İçindekiler

Defne'nin Oyuncakları • 7
Defne Yıkanıyor • 8
Patikler • 9
Günaydın • 10
Gülelim Oynayalım • 11
Teyzemden Mektup • 12
Çetin'in Annesi • 13
Boncuk Kedim • 14
İki Kuzu • 15
Duvardaki Saat • 16
Toprak Ana • 17
Bir Ağaç Tek Başına • 18
Sarıçam Konuşuyor • 19
Biz Defneyiz • 20
Anıl Ilgaz'a • 21
Anıl'ım • 22
Öğretmenim • 24
Türkçemiz • 26
Çember • 27
Oğlum! • 28
Sarı Yazmalı • 36
Alişim • 38
Remzi • 39
Çocuklarım • 42
Her Dilde • 44
Kardeşlik • 46
Ormanız Biz • 47
Defneler Ölmez • 48
Durmak Yok • 49
Aydın mısın • 52
Gençlik Parkı • 54
Uzak Değil • 56
Güvercinim Uyur mu? • 58
Yedi Canlı Olmak • 60
Defneler Gibi • 62

Defne'nin Oyuncakları

Defne'nin ne güzel oyuncakları var
Ama bunların hiçbiri
Çarşıda satılmaz
Parayla da alınmaz
Defne oyuncaklarını kendi yapar

Deniz kıyısına gitti mi
En güzel taşları o toplar
Çok becerikli kızdır o
Evler yapar kutulardan
Makaralardan araba
Şişe mantarından adam yapar
Adamın şapkası da var

Defne Yıkanıyor

Leğene girdi mi Defne
Kendini ördek sanır
Annesi verir süngeri eline
Hiç ağlamadan yıkanır

Her yıkanışında neden
Biraz daha daralır leğen
Bulamaz nedenini Defne
Düşünür de düşünür

Leğen mi küçülür dersiniz
Yoksa Defne mi büyür

Patikler

Bu hırka yok mu bu yün hırka
Artık dar geliyor Suna'ya
Ne diyeceksiniz biliyorum
İster hırka olsun ister çorap
Daralır girdi mi suya

İyi ama şu patikler
Koskocamandı eskiden
Neden böyle küçülüverdiler
Suna uyurken bir gece
Onlar da mı suya girdiler

Günaydın

Erken erken uyanır
Temizlik her işin başı
İşte musluk diş fırçası macun
Avuçlarında bol köpüklü sabun
Bir üflese mavi balonlar uçar

Çiğdem'in evi denize karşı
Kuşlarla yatar kuşlarla kalkar
İlk "günaydın" kuşların olsun
Günaydın ak tüylü martılar

Günaydın anne günaydın baba
Kim varsa evde büyük küçük
Hepsine candan günaydın
Abla ağabey teyze hala
Kazak ören büyükanne
Köşede oturan büyükbaba
Size de gönülden merhaba

Gülelim Oynayalım

Hele bakın şu Defne'ye
Ağlayacak ne var şimdi
Gülüp oynamak dururken
Zırıl zırıl ağlamak neye

Hiç doğru değil yaptığı
Şu çirkinliğe bakın hele
Şu çatık kaşlara bakın
Şu sulu gözlerini ovuşturan ele

Kim sever böyle suratsızı
Güler yüzlü olmalı insan
Kim beğenir böyle kızı
Sevinmeli ne yapıp yapıp
Gülmeli eğlenmeli dedimse
Şuna buna gülmek de ayıp

Teyzemden Mektup

Samsun diye bir kent varmış
Karadeniz'in kıyısında
Ordan mektup yollamış teyzem
Aman neler neler olmuş
Hamsiler vurmuş karaya
Liseye giden Serpil Ablam
Bütünlemeye kalmış
Sonra bol sevgi bol selam

Nerden mi öğrendim bunları
Duydum okurken annem
Utanarak söylüyorum size
Çok küçüğüm daha ben
Çok oyunlar bilirim de
Okuyup yazmayı bilmem

Çetin'in Annesi

Bilmezsiniz elmayı nasıl sever
Bayılır kırmızısına Çetin
Bir sevdiği de meyveli şeker

Hem şeker hem elma
Elmaşekerini de sever
Her ikisi bir arada

Düşünür düşünür bulamaz
Neden anneler çok sevilir
Elma değil şeker değil
Haksız mı böyle düşünmekte

Yerden göğe kadar haklı
Annesi ne elma ne şeker
Ne de elmaşekeri
Ama neden hepsinden tatlı

Boncuk Kedim

Boncuk boncuk gözleri var
Okşasam oynatır kulaklarını
Kuyruğuna bir dokunsam
Hemen geçirir tırnaklarını

Bir oraya koşar bir buraya
Kuyruğu kendisinden de yaramaz
Ciğerin kokusunu aldı mı
Başlar inceden miyavlamaya

Saklanır dalların arasına
Cıvıldaşan serçeleri avlar
Yumurtadan yeni çıkmış
Minik civcivleri kovalar

İstedim mi Boncuk'a takılmak
Yavaştan üflerim kulağına
Yumak derim Sarman derim
Ne desem yakışır ona

Evimizin şenliğidir
Yaşayışımıza tat katar
Rahatına düşkündür haaa
Doydu mu kıvrılır yatar

İki Kuzu

Tepede bir çoban kızı
Çevresinde koyun kuzu
Yağmur nerdeyse başlayacak
Çoban kızı ne yapsın
Nereye sığınsın sürüsü
Yağmurda ıslanacak

Karardı birden gökyüzü
Ne bir ev ne bir saçak
Ne de yüce bir ağacın
Yeşil yemyeşil örtüsü
Çaktı bir şimşek uzakta
Düştü sürüye yıldırım
Yanıp kavruldu bir koyun
Dağıttı sürüyü gök gürültüsü

İşte boşandı yağmur da
Kaçışan kaçışana şimdi
İki kuzu kaldı ortada
Bu kuzular kimin yavrusu

Duvardaki Saat

Duvardaki saat var ya
Bu çıtır çıtır işleyen saat
Hepimiz onun emrinde
Kimimizi okula koşturur
Kimimizi vapura trene

Sanmayın herkesi koşturur da
Kendisi bütün gün boş durur
İncecik iki kolu vardır
Biri uzun biri kısa
Onları bir açar bir kapar
Çalışır mı eğlenir mi
Budur çalışması olsa olsa

Toprak Ana

Toprak ana çok cömerttir
Neler vermez ki bize
Başak başak buğday verir
Aç kalmayalım diye

Pamuk verir keten verir
Dut yaprağından ipek verir
Böcek verir ipek için
Çıplak kalmayalım diye

Meyve verir ağaç ağaç
Elma portakal muz verir
Yeşil dalların altında
Barınacak yer gösterir

Cömerttir toprak ana
Eli çok açıktır ama
Bir yudum su bile vermez
Tembele çalışmayana

Bir Ağaç Tek Başına

Şu ağaç hep tek başınadır
Neden dersiniz bu yalnızlık
Olsa olsa huysuzluktan
Bir tek arkadaşı bile yok
Biz oynarken bakar uzaktan

Ama hiç de boş durmaz
Yeşil yeşil yapraklarla donanır
Dal budak şenlik içinde
Övünür durur bütün yaz
Hele meyveleri göründü mü
Onu hiç kimse yalnız bırakmaz

Soğuklar bastırınca huysuzlanır
Nesi varsa döker dibine
Yalnızlığı bütün kış sürer gider
Bütün bunlar huysuzluktan mı
Biraz da can sıkıntısından

Sarıçam Konuşuyor

Ağaçların en boylusu benim
En düzgünü en güçlüsü
Rengimle de övünsem yeridir
Sarıçamdır ormanların süsü

Bana sarışın mı diyeceksiniz
Bakın ne renkler var bu bedende
Kışın başka yeşilim yazın başka
Yeşilin en ölümsüzü bende

Korkutuyor bakışlarınız beni
Söyleyin kime kötülük ettim kime
Bırakın elinizdeki baltayı
Yazık değil mi gençliğime

Biz Defneyiz

Yaz kış yeşilliğimizi yitirmeyiz
Defnedir ağaçların en ölmezi
Yaşar gideriz kendi halimizde
Ne olur rahat bırakın bizi

İsteriz içiniz açılsın
Dileriz mutluluğunuzu
Tüm yapraklarımız sizin olsun
Çıkarın güzel kokumuzu

Vah vah odunsuz mu kaldınız
Aç mı kaldı sığırlarınız
Soruyoruz insan kardeşler
Bülbüle eti için kıyar mısınız

Anıl Ilgaz'a

Babaların babası oldum senin için,
Ne kulağın bende, ne gözün bende...
Hiç olmazsa öğretmenini dinle!
Ne demiş öğretmenlerin öğretmeni:
Ey Türk gençliği, demiş, birinci ödevin,
Ulusça bağımsız ol,
Böyle başına buyruk yaşama!
İkinci ödevin mi?
Onu da sen düşün...
Diyelim ki sevmek,
Annenden, babandan başla sevmeye,
Tüm insanları sev!
Temizlik de çok önemlidir Anıl,
Yaşamımız ona bağlı
Havayı temiz tut, suyu temiz tut,
Elini, yüzünü...
Sen ki doğanın bir parçasısın,
Sakın doğayı kirletme!

Anıl'ım

Ne desem sana,
Nasıl seslensem,
Aslanım desem, aslan oğlum,
Sesime gelir misin?
Ya aslanlığına güvenir de
Alır başını gidersen
Cangıllara,
Uzaak çöllere!

Bu kez de alttan alsam,
Kumrum desem sana,
Güvercin desem,
Balkonuma konar da
Saksılarda eşelenir misin,
Gagalar mısın tomurcukları?
Ya da özleminde adakların,
Kanat çırpar mısın
Cami avlularında?

Yavrum desem, kuzucuğum desem sana,
Kıvırcık ana kuzusu...

Önce annen inanır da kuzuluğuna
Yasını tutarsa şimdiden...
Daha okul sıralarında
Bunca ana kuzularına
Acımasızca kıyılırken.

Tosunum diye sıvazlasam sırtını...
Ya inanır da tosunluğuna,
Gözleri dönmüş boğalar gibi
Gelene geçene saldırırsan...
Sevdiklerimizden edersen bizi
Ya tek başına kalırsan yeryüzünde...
Ne tosun ol, ne tosuncuk en iyisi!

Erkeğim benim, koçum desem,
Kucaklarken seni, bağrıma basarken...
Toslarsan, açılıp açılıp da!..
Hep böyle saldırgan,
Karşısına çıkana toslayan...
Saldıran bir erkek
Bu yüzden tek başına!
Oldu mu ya?..

İyisi mi,
Anıl diyeyim kısadan sana.
Yaşasın anılarda böylece,
Hiç kimse unutmasın adını.
Anıl, Anıl dedikçe anılasın,
Dünya durdukça.

Öğretmenim

Sen sevdirdin kitapları
Bilginle ışık tuttun geceme
Evrenimi sen ışıttın.

Sen tanıttın dört mevsimi
Ayı, güneşi, toprağı, suyu
Isıttın içimi sevgiyle.

Sen sevdirdin öğretmenim
Defteri, kalemi, tebeşiri
Önünde kara kara düşündüğüm
Karatahtayı bile.

Biliyorum öğretmenim
Yaz kış çalışıp üreten
Bir ulusun çocuğuyum.

Henüz uygarlık düzeyine ulaşamadık
Çalışmakla yükselir yurdum
Bense umutluyum gelecekten
Geçmişimle övünüyorum
En büyüğümüz Atatürk.

Öğretmenim seni nasıl seviyorum bilsen
Sen özverinin kendisisin
Sevecenliğin, özgeçinin
Tüm öğretmenleri seviyorum
Atatürk de bir öğretmen.

Türkçemiz

Annenden öğrendiğinle yetinme
Çocuğum, Türkçeni geliştir.
Dilimiz öylesine güzel ki
Durgun göllerimizce duru,
Akarsularımızca coşkulu...
Ne var ki çocuğum,
Güzellik de bakım ister!

Önce türkülerimizi öğren,
Seni büyüten ninnilerimizi belle,
Gidenlere yakılan ağıtları...
Her sözün en güzeli Türkçemizde,
Diline takılanları ayıkla,
Yabancı sözcükleri at!

Bak, devrim, ne güzel!
Barış, ne güzel!
Dayanışma, özgürlük...
Hele bağımsızlık!
En güzeli, sevgi!
Sev Türkçeni, çocuğum,
Dilini sevenleri sev!

Çember

Büyük kentlerde artık
Çocuklar çember çevirmiyorlar...
Yazık!

Sokaklar tıklım tıklım
Çocuklara yer yok ki çevirsinler
Ama büyüklerin altında dört teker
Bir gidip bir geliyorlar!

İş mi yaptıkları sanki!
Belki iş... Kim bilir,
Belki de gösteriş...

Nerde bu hoyratça dönen tekerlekler
Gösteriş için...
Nerde o başımızı döndüren
Şıkır şıkır çemberin güzelliği!

Oğlum!

I

Ben de düşkündüm oyuna,
Ben de kumları avuçlar
Kazardım tırnaklarımla toprağı.
O zaman da çocuklar oynardı,
Ama benzemiyor bütün oyunlarımız.
Gezdirdim ceplerimde şıkır şıkır
Deniz kokulu taşları,
En güzellerini topladım
Midye kabuklarının.
Saldım bahar rüzgârına
Uçurtmaların en süslüsünü.
Ne kurulunca koşan tramvaylarım vardı,
Ne çekince giden develerim.

Balıklarımızı tanırdım,
Adlarını bilirdim kuşların;
Seçerdim düdüğünden
Limanımıza uğrayan vapurları.
Bilirdim yanık yüzlü kaptanlarını
Denizkızı'nın Selamet'in;
Ben de ayırırdım onlar kadar
Poyrazı karayelden.
Gemiler tanıdım, çift direkli,
Tutmazsa rüzgârı
Açıklarımızda volta vuran gemiler.
Kızardım, limanımızı hiçe sayan
Pake'lere Nemse'lere;
Dalar da silinen dumanlarına
Düşünürdüm uzak limanları,
Uzak limanların çocuklarını.
Senin de var ufak tefek
Kendine göre bildiklerin;
Çeşitli oyuncakların yoksa da
Bir saniyede tren yapacak kadar
Kibrit kutularını,
Tecrüben var benden fazla.
Benden üstünsün kuşkusuz,
Sigaradan top,
Kutusundan tank,
Kâğıtlardan uçak yapmada!

II

Sen büyük şehirlerin çocuğusun,
Kıyıda köşede büyümedin bizim gibi.
Daha bu yaşta
Tramvaylar, köprüler gördün,
Trenlerde yolculuk ettin,
İndin büyük istasyonlara;
Görgüne sözüm yok.

Ama bakıyorum, rahat değil çocukluğun,
Arabalar yolunu kesiyor,
Tele takılıyor uçurtman.
Akarsuların, tepelerin yok.
Var mı tarlan, yer çilekleri toplayacak,
Böğürtlenlerini otlara dizecek,
Çalılıkların var mı?
Nerelerde gezdireyim,
Hangi çocuk bahçesine götüreyim seni?
İşe gittiğimiz günler,
Yolumuzu gözlüyorsun
Her gün ayrı bir komşunun penceresinden.
Kiminin çöreğini yedin,
Kiminin azarını.
Güzel havalarda arsaya bırakırız,
Bıraktığımız gibi bulmayız seni.
Şu koskoca memlekette,
Yeni vurgunlar bekleyen
Arsalardan başka oyun yeri yok sana;
Büyük şehirlere yakışır
Çocuk bahçeleri yok.
Hangi yurda bırakayım da
Küfürsüz oyunlar öğrenesin,
Hangi hemşirenin ninnisiyle
Yatasın, öğle uykusuna.
Hangi okulda yetiştireyim seni,
İstediğim gibi?

III

Hiç de meraklı değilsin çiçeğe,
Komşunun saksısını sen kuruttun,
Kopardın penceresindeki gülünü.
Bir sonuç mu çıkarayım bundan
Yeşilliğe düşman diye bizim çocuk?
Gelgelelim öyle düşkünsün ki
Göbekli marullarına Yedikule'nin;
Mevsiminde elinden düşmüyor
Elma gibi domatesler;
Tavşan kadar seviyorsun havucu.

Ben de tutkunum senin gibi
Bursa şeftalisine, Ereğli çileğine.
Sanma soyca hoşlanmıyoruz çiçekten;
Güle değil,
Gül düşkünlerine bizim hıncımız.
Biz de gördük haşhaş tarlasını,
Gelincik sanmadık.
Ilgazlarda topladık çiğdemi,
Edirne'nin gülünü Edirne'de.
Engel olmaz bu bilgimiz
Sümbülden çok sevmemize yeşil soğanı.
Yaşamak için iştahını artıracak
Şiirler vereceğim sana,
Ne istersen bulacaksın içinde
Bu toprakla ilgili:
Portakallarını göreceksin Dörtyol'un,
Mersin silolarında bitlenen
Altın sarısı buğdayları,
Turfandadır diye el süremediğimiz
Çavuşları, kınalıyapıncakları,
Bağı sorulmadan yenilen
Memleket üzümlerini, salkım salkım.

IV

Seni saksıda gül yetiştirir gibi
Yetiştirmedik, tek başına,
Bir limonlukta büyütmedik seni.
Kırağı çalmaz diye acı patlıcanı
Salıverdik sokağa;
Düşecektin eninde sonunda.
İlk günlerde çok hırlaştınız,
Sonra sokuldunuz birbirinize,
Kaynaştınız karıncalar gibi.
Büyümedin bir dadının dizleri dibinde,
Kucaklarında sütninelerin.
Ne Kafdağı'ndaki peri kızlarına tutuldun,
Ne kurtarmayı düşündün
Şehzadeyi, devler elinden.
Tanımadan Keloğlan'ı
Düştün macuncunun arkasına,
Dolaştın mahalleyi.

Yağmurlu bir günde tanıdın
Göl tutarken bekçinin oğlunu,
Recep'le taşladınız
Atkestanesini, cami avlusunda,
Attınız Emin'le, kedi yavrusunu,
Kireç kuyusuna.
Bunlar mahallemizin çocukları;
Henüz bilmiyorsun,
El tarlasında koza döşürürken anası
Sıtma nöbetleri geçirenleri,
Kuzularla doğup
Çoban köpekleriyle büyüyenleri,
İki gözünde heybenin
Çeltiğe giden Yeşilırmak döllerini.
Bilmiyorsun,
Benzi tütün yaprağından soluk
Çocuklarını Sakarya'nın.
Demirindensiniz aynı bıçağın,
İlerde kucaklaşacaksınız, nasıl olsa;
Hazır olsun kalbin onları sevmeye
Daha şimdiden!

Sarı Yazmalı

Ya dertlisin, ya sevdalı...
Eşsiz kalmış keklik misin?
Uçamazsın, sekemezsin.
Alan almış, satan satmış
Beşik kertmesi başın bağlı
Başını alıp gidemezsin!

Yavru kuşum, bu sendeki güzellik
Başlık mıdır, harçlık mıdır babana!
Değerini biçen biçmiş
Kız evlatsın, eğeceksin boynunu
Şerbetini içen içmiş
Davul zurna gideceksin yabana!
Gelin değil yoz tarlada ırgatsın,

Kadın değil, ana değil, kul, köle.
Kargacaklım, Aybasanlım, Malyaslım,
Babandan mı miras sana bu çile?
Bir çile ki soydan soya,
Bir acı ki anadan kıza.
Yârin gider gurbet ele bekle dur.
Kiminin künyesi Kore'den gelir,
Kiminin mektubu Alamanya'dan,
Kuşun kanadında gelir, okunur.

Bir gece yarısı çalınır kapın
Alıp götürürler erkeğini,
Kaçak mıdır, kaçakçı mı bilmezsin.
Yüreğine kızgın hançer sokulur.
Uyku girmez kalan* yaşlı gözüne
Gökte misin, yerde misin
Bekleyişin ezgi olur, açılır,
Türkü olur yaprak yaprak dökülür:
"Pencerelerde perde misin?"

Karakışta limon fidesi gibi
Isıtırsın yetimini koynunda.
Boynu bükük büyütürsün yavrunu.
Avucu kınalı, gözü sürmeli,
Tabanı nasırlı, eli kazmalı,
Kara toprak ellerinde un ufak...
Ellerinde bir tek tohum
Dolu dolu, sarı sarı bir başak!

Al paçalıklı, sırtı küfeli,
Başı çifte çifte sarı yazmalı
Siler gibi alınterini çevrene
Bu karayazıyı alnından silip
Kendi özyazını, kendin yazmalı!

* Kalan (Galan): Artık

Alişim

Kasnağından fırlayan kayışa
kaptırdın mı kolunu Alişim!
Daha dün öğle paydosundan önce
Zilelinin gitti ayakları.
Yazıldı onun da raporu:
"İhmalden!"
Gidenler gitti Alişim,
boş kaldı ceketin sağ kolu...
Hadi köyüne döndün diyelim,
tek elle sabanı kavrasan bile
sarı öküz gün görmüştür,
anlar işin içyüzünü!
Üzülme Alişim, sabana geçmezse hükmün
ağanın davarlarına geçer...
Kim görecek kepenek altında eksiğini
kapılanırsın boğazı tokluğuna.
Varsın duvarda asılı kalsın bağlaman
beklesin mızrabını.
Sağ yanın yastık ister Alişim,
sol yanın sevdiğini.
Ama kızlar da, emektar sazın gibi,
çifte kol ister saracak!

Remzi

Ne sorayım sana,
derste kulak dolgunluğu
hatırında kalanları mı söylersin,
uyku sersemliği
şöyle bir göz gezdirdiğin kitaptan
aklına girenleri mi?
Çalışamadın istediğim gibi,
ya komşulara su taşıdın çeyreğe,
ya bekâr çamaşırları yıkarken annen
beşiğini salladın kardeşinin...
Belki gaz yoktu bu gecelik
şişesi çatlamıştı belki de lambanın.

Şu halde karşılıksız kalacak sorularım,
zararı yok,
vakti gelince senden öğreneceğim
makarna, un dağıtıldığını,
Bulgarya'dan gelen kömür motorlarının
yanaştığını Kumkapı'ya.
Etin iki lirayı aştığı günlerde
kulağına kar suyu kaçan toriklerin
karaya vurduğunu...
İşimize yaramasa da
kaça sürüldüğünü kahvenin el altından
yine sen bilirsin bu sınıfta.
Yaz ortasında bulursun
hasta için olduktan sonra
limonun en sulusunu.
Mahalle kırılırken uyuzdan
kükürdü sen taşırsın
Mısır Çarşısından hastalara.
Ararsın kursağına girmese de
folluğa yeni düşmüş yumurtayı
cılız çocuklar için.
Senin omuzlarındadır her işi mahallenin,
en insaflısını verem doktorunun
dişçinin en ucuzunu
sen salık verirsin komşulara.
Bildiklerin de vardır fazladan
çiviye, kalaya dair...
Biraz daha kurcalarsam
dökersin içyüzünü nalburların.

Benim bilgili, becerikli çocuğum,
kalktığın zaman tahtaya
yüzünün kızarması neden?
Ayağında sağlamca bir pabuç
sırtında bir ceket yok diye mi?
Ne var bunda sıkılacak,
utanmak bize düşer çocuğum!
Eğer çalışmadığın içinse,
bildiklerin sana yeter,
notun önceden verilmiş,
bilmediğin şahıs zamirleri olsun!

Çocuklarım

Yoklama defterinden öğrenmedim sizi,
benim haylaz çocuklarım!
Sınıfın en devamsızını
bir sinema dönüşü tanıdım,
koltuğunda satılmamış gazeteler...
Dumanlı bir salonda
kendime göre karşılarken akşamı,
naneşekeri uzattı en tembeliniz...
Götürmek istedi küfesinde
elimdeki ıspanak demetini
en dalgını sınıfın!
İsterken adam olmanızı
çoğunuz semtine uğramaz oldu okulun
palto, ayakkabı yüzünden.

Kiminiz limon satar Balıkpazarı'nda
kiminiz Tahtakale'de çaycılık eder;
biz inceleyeduralım aç tavuk hesabı,
tereyağındaki vitamini
ve kalorisini taze yumurtanın!
Karşılıklı neler öğrenmedik sınıfta,
çevresini ölçtük dünyanın,
hesapladık yıldızların uzaklığını,
Orta Asya'dan konuştuk
laf kıtlığında.
Neler düşünmedik beraberce
burnumuzun dibindekini görmeden
bulutlara mı karışmadık!
"Hazan rüzgârı"nda dökülmüş
"hasta yapraklar"a mı üzülmedik!
Serçelere mi acımadık, kış günlerinde
kendimizi unutarak!

Her Dilde

Hangi dilde ağlar çocuklar,
Hangi dilde güler?
Ağlamak her dilde tek anlamda,
Çince, İngilizce, Türkçe...

Burnunu çeke çeke ağlamak,
Belki biraz çocukça.
Ağlamak, hüngür hüngür,
Ağlamak, içini çeke çeke
İnsanca!

Benim güzel çocuğum,
Ya ağlatmak nece?
Kölelerden, tutsaklardan başlatıp
Günümüzün ozanlarına kadar...
Gözleri bağlı
Sorgularda, işkence evlerinde?

Çağına yakışır yaşamayı
Sevmeyi, düşünmeyi, çalışmayı
Kısıtlayan tüm yasaklar,
Yasalardan değil yalnız,
Sözlüklerden bile atılmalı!

Zorla güzellik yok!
Ozan da olsa dizelerinde
Ağlatmaya zorlamak bizi,
Ne ozanca, ne insanca, ne uygarca!

Kardeşlik

Okullarda hep kardeşiz,
Şaban kardeş, Ali kardeş, Osman kardeş
Yıldız kardeş, Sevil kardeş...
Hele hele kitaplarda:
Şan kardeşi...
Kan kardeşi, din kardeşi...

Durmadan kardeş üretiyoruz:
Tilki kardeş...
Karga kardeş...
Biri peynirimizi kapar,
Biri tavuklarımızı yer!

Tüplerde mi üreteceğiz,
Kendi öz kardeşimizi?
Benim saygıdeğer hocam,
Tabancasız kardeşliği öğret bize,
Kafeteryalarda.
Alfabeden, anayasadan önce
Kurşunsuz sevişmeyi!

Ormanız Biz

Yaşayıp gidiyoruz bir arada
Meşe, çam, köknar, kayın...
Bırakın kirli kentlerinizi,
Biraz da aramızda yaşayın!

Varsın derinde olsun köklerimiz
Yükselmek için yarış bizde.
Görülmüş mü ağacın ağaca kıydığı,
Sevgiyle yaşamak barış bizde!

Mutluyuz birlikte yaşamaktan
Meşe, çam, köknar, kayın...
Sarılın toprağınıza bir çınar gibi
Bize de kendinize de kıymayın.

Ne demiş en büyük ozanımız
Neden kulak vermiyorsunuz sesine
Bir ağaç gibi hür yaşayın dememiş mi,
Ve bir orman gibi kardeşçesine?

Defneler Ölmez

Bir mevsim var ki üşütür yeşilliğimi
Ben geceyle gündüzü bilirim yılları değil.
Ölümsüzlüğü getirdim kıyılarınıza
Düşlerimde hep uzak denizler... Kıyılar...
Gidemem, bağlıyım toprağıma.

Dalımla yaprağımla, ben
Bir savaş simgesiyim oysa
İnsan kardeşlerimin gözünde!
Utkular düşleyen başlar için
Bir çelenk!

Savaşlar, soykırımlar gördük,
İskenderler, Sezarlar,
Ne atlar kaldı onlardan, ne meydanlar...
Gittiler, yıkılıp birer birer,
Biz kaldık.
En kıraç topraklarda tutunduk,
Biz defneler.

Dal kırılır, yaprak dökülür
Ölür mü acılara katlanmasını bilenler,
Direnenler tüm kırımlara karşı...
Ölmez sevgiden yana olanlar
Defneler ölmez!

Durmak Yok

Başka iş gelse elimden
Bırakırım kâğıdı, kalemi!
Konuşmak bizim için değil, anladım,
Hele yazmak...
Ağzımızı açar açmaz suçlanırız!
Savunmaya geçince de
Hem suçlu oluruz, hem güçlü.
Suçumuz özgürlüğe özenmek,
Gücümüz de olsa olsa bu özentiden!

Durmadan suçlandığımız yetmez mi, çocuklar,
Bir de siz suçlamayın bizi!
Düşünün ki ilerde
Sizi de suçlayacaklar!
Bir ata öğüdü benden!
Analar babalar adına,
Tüm büyükler adına...
Kendileri adına, daha çok,
Paylamaya kalktılar mı sizi,
Sakın haaa,
Boynunuzu büküp
Suçu üstlenivermeyin hemen,
Direnin sonuna kadar!

Ne gülmeniz ayıp, ne konuşmanız suç,
Yüksek perdeden de olsa konuşun!
Sınıflarda konuşun, salonlarda konuşun,
Yeter ki dinleyenler bulunsun!
Söylemek sizin için çocuklar,
Çalıp oynamak da...
Bu türküler atalardan kalmadı mı size,
Bu halaylar, horonlar, zeybekler,
Düğün dernek?
Kızlarımız için değil mi, bu süzülmeler,
Yürümeler tek tek basaraktan,
Karşılıklı çiftetelliler?

Olsa olsa durmak, oturmak suç!
Ne miskinler varmış Uzakdoğularda,

Onlara bakarsanız, çocuklarım,
Yatmak oturmaktan iyiymiş,
Oturmak ayakta durmaktan,
Ayakta durmaksa yürümekten iyi!
Siz onlar gibi olmayın!

Hele davranın çocuklar,
Hooop!..
Emineler, Aliler, Ayşeler, kalkın,
Keremler, Zeynepler, Elifler, siz de,
Denizler, Defneler, tutuşun el ele!
Adları sabah ezanlarında
Kulaklarına besmeleyle okunanlar,
Durdular, Durmuşlar, Dursunlar,
Ne duruyorsunuz!..

Aydın mısın

Kilim gibi dokumada mutsuzluğu
Gidip gelen kara kuşlar havada
Saflar tutulmuş top sesleri gerilerden
Tabanında depremi kara güllelerin
Duymuyor musun

Kaldır başını kan uykulardan
Böyle yürek böyle atardamar
Atmaz olsun
Ses ol ışık ol yumruk ol
Karayeller başına indirmeden çatını
Sel suları bastığın toprağı dönüm dönüm
Alıp götürmeden büyük denizlere
Çabuk ol

Tam çağı işe başlamanın doğan günle
Bul içine tükürdüğün kitapları yeniden
Her satırında buram buram alınteri
Her sayfası günlük güneşlik
Utanma suçun tümü senin değil
Yırt otuzunda aldığın diplomayı
Alfabelik çocuk ol

Yollar kesilmiş alanlar sarılmış
Tel örgüler çevirmiş yöreni
Fırıl fırıl alıcı kuşlar tepende
Benden geçti mi demek istiyorsun
Aç iki kolunu iki yanına
Korkuluk ol

Gençlik Parkı

Bütün sokakları bu kentin Gençlik Parkına açılır
Bir sevgi ilkyaz sıcaklığında
Bir türkü yükselir uygarlıktan yana
Halktan yana emekten yana bilimden yana
Alır karamsarlığımızı götürür
Mavilikte açılır tomurcuk
Bir halı dokunur yurt güzelliğinde
Geleceğin yollarına serilir

Genç dediğin boy atmalı özgürlüğe doğru
Büyümeli yılların kısırlığında böyle dik
Gün ışırken yerini almalı en önde
Gençlik Parkında coşkudan bayrak çekilmeli

Nerdesiniz yitik umutlarım hangi çıkmazda
Katılın bu aydınca şenliğe korkusuz
Tükenmiş yalanı tutsak bilimin
Susmuş aylakların sünepe ezgileri
Bütün atılımlar gerçekten yana uyumlu
Gökyüzü kızarmış gençlik ateşinden
Evrene kardeşlik getirmeli bilim dediğin
Yücelik getirmeli halkımıza mutluluk getirmeli
Çözmeli kişiyi paslı zincirinden

İşte beklediğin düş gözlerinin önünde
Uysun adımların çağının gidişine
Uysun adımların çağrısına gerçeklerin
Başının içinde ilkyaz bulutu
Altın toprak üstün yaprak
Gençlik Parkındasın

Uzak Değil

Çaresizlik akşamında düşünülmüş
Bakıp bakıp kör pencereden
Bir yudum suyun bir solukluk havanın
Sudan da havadan da üstün dost yüzünün özleminde
Alıp başımı gitmek. Atsız arabasız
Alıp başımı düşlerin çıkmazından
Karışmak taşa toprağa. Yolculuk...

Bir sabah... Zeytin yeşili Ege kıyılarında
Nemli bakışlarında çoban köpeklerinin
Başakların ağırlığınca verimli
Savrulan harmanların bereketinde
Savrulan alınteri insan emeği
Beni yaşamla içli dışlı eden
Yaşamla güçlü yaşamla bilinçli
Yol boyu adımladığım mutluluk

Sabahın sisinde Havran yolunda
Katırtırnaklarında gülüş alev sarısı
Toprakta coşkusu tava gelmenin
Dal uçlarında duyarlık
Ulu çamlara köknarlara karşı
Yaşıyorum diyebilmek göğüs dolusu
Bir otuyum diyebilmek bu toprağın
Menekşe değil bir ardıç eğilmezliğinde
Özsuyunda üreme varolma tutkusu
Ne kişiye boyun eğme ne kula kulluk

Gene de bitkiselliğin körlüğünde değil
İlkel ışımanın ezgisinde insanca
Bir aydın başıboşluğunca sorumlu
Bilinçsiz doğa kadar ustan yana
Bilinçli bir insan duyarlığınca doğal
Salt kurallarına bağlı yerçekiminin
Öylesine özgür

Küf yeşili Anadolu'm ayaklar altında
Tüm yalanlara açık ardına kadar
Gerçeklere tabut gibi örtük
Bir gün böyle yadsı böyle tutsak değil
Köy bizim yol bizim yolcu bizden
Dost yüreği sıcaklığında bir yolculuk
Uzak değil

Güvercinim Uyur mu?

"Güvercinim uyur mu,
Çağırsam uyanır mı?"

Sömürgen cami güvercinleri sizin olsun
O doyumsuz lapacı güvercinler
Kurşun buğusu güvercinleri severim ben
Kanat uçları çelik yeşili

Kuş dediğin piyerlotisiz yaşamalı
Adaksız avlusuz şadırvansız
Ekmeğini taştan çıkarmalı
Buluttan süzmeli suyunu
Kuşçular Çarşısında tüy dökmemeli

Benim güvercinim tunç gagalı
Kimlerin bakışı kardeşçedir
Kimlerin bakışı düşmanca
Kendisi hangi kavganın güvercinidir bilir

Tüneyip acımanın saçaklarına
Miskin sevilerle bitlenmez
Kanadından çok pençesine güvenir

Barış taklaları süzülmeler
Gagalarda zeytin dalı
Perendeler maviliklerde
Tüm gösteriler resimlerde kalmalı

Güvercin dediğin uyanık olmalı
Tüyler duman duman öfkeden
Yanıp tutuşmalı gözbebekleri
Sevgiden tıpır tıpır bir yürek
Özgürlüğünce dövüşken

Yedi Canlı Olmak

Arada bir düşündüğüm oluyor:
Var mıyım, yok muyum ben de,
Bu yeryüzünde?

Baki Hocamızın söylediği gibi
Kabuğumdan sıyrılıp
Hakka yönelmediğime göre henüz
Sedef-i şerifimin içindeyim demektir
Yaşayıp gidiyorum, sizin anlayacağınız!

Nasıl mı yaşıyorum?
Bu da mı sorun!
Yaşıyorum ya siz ona bakın!
Gençken bir şiirimde,
"İş doğmakta değil!" demiştim,
"Gelmişken yaşamakta!"

Dekart gibi düşünüp
Dekart gibi konuşursam eğer:
"Yaşıyorum..." Eee şu halde?
Canım anlayıverin gerisini,
Hiç kuşkunuz olmasın ki, "Varım!"

Onun gibi de değil, açıkçası
Ben var olmak için yaşıyorum.
Bırakın düpedüz yaşamayı
Yaşamak için geceli gündüzlü
Direniyorum üstelik!

Çare yok,
Tüm acılara direneceksin önce
Daha çok,
Acınmalara direneceksin, iki,
Yokluğa, yoksunluğa... Üüüç!
Güler yüz göstermeyeceksin
Yüzüne gülenlere, dört!

En önemlisi
Ezenlere karşı direneceksin, beş!
Ezilenlerin yanıp yakınmalarına!
Etti mi altı!
Yedincisi mi, can yoldaşım,
Övgülere direneceksin,
Seni göklere çıkaran övgülere!
Ayakların bir kesildi mi yerden
İşte asıl o zaman,
Sedef-i şerifini terk ettin demektir!

Kolay değil, yaşamak!
Saati geldi mi, can yoldaşım,
Canını dişine takıp
Soluk almak için bile direneceksin!

Defneler Gibi

Sevdim döl döş torun torba
Taflan gürlüğü çoğaldım
Kimi tek başıma bozkır yalnızlığı
Kimi çift yaşadım sarmaşıklarca

Neler geldi geçti bir sevgiyi ayırdım
Yaşamayı defneler gibi uzun ömürlü
Pıtrak pıtrak üremeyi kök verip
İçlerinden bir sevgiyi ayırdım

Götürüldümse özgürlüğü yüzüstü koyup
Ben bir yanda sen bir yanda suç kimin
İşsizsem güçsüzsem onlar mı haklı
Ben mi taktım bileklerime kelepçeyi
Duvarları ben mi çektim boylu boyunca
Ben mi vurdum kapılara çifte kilidi

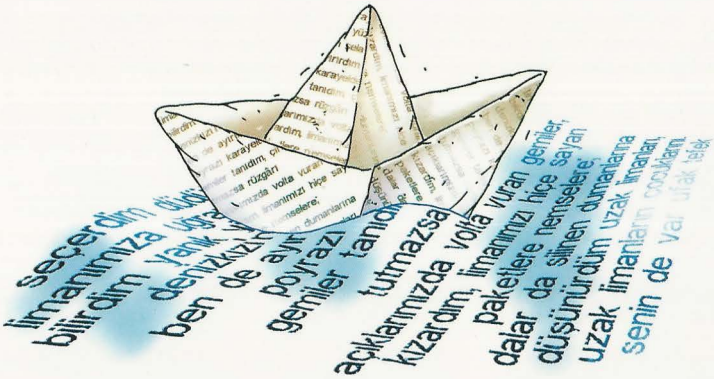
Yılmadımsa dişe diş savaşmaktan her çağda
Sevişip kökleşmekten yorulmadımsa
Söyleyin hadımlar kısırlar güçsüzler
Boş öğretiler çığırtkanı yüreksizler
Kötü mü ettim size karşı çıktımsa

Sevdim haklıdan yana olabilmek için
Çalışıp ezilenden senden yana
Sevdim aldığım soluğu hak etmek için
Ama sevdim halkımca

Rıfat Ilgaz

Durmak Yok

Çocuklar ve Gençler İçin Şiirler

Hele davranın çocuklar,
Hooop!..
Emineler, Aliler, Ayşeler, kalkın,
Keremler, Zeynepler, Elifler, siz de,
Denizler, Defneler, tutuşun el ele!
Adları sabah ezanlarında
Kulaklarına besmeleyle okunanlar,
Durdular, Durmuşlar, Dursunlar,
Ne duruyorsunuz!..

ISBN: 978-975-348-229-5

6 TL
KDV Dahil